

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

וישב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טו
(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

וישב

א. דברי חז"ל והמפרשים על „וישב יעקב...“

על „וישב יעקב בארץ מגורי אביו...“ אומרים חז"ל: ביקש יעקב לישב בשלוה פפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה – אומר הקב"ה²: לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה.

המפרשים³ מסבירים: כיוון שהעולם הבא הוא ה„טרקלין“ והעולם הזה הוא רק כפרודור, צריך אדם לחוש את עצמו תמיד כ„גר“ בעולם הזה, והרוצים שלוה בעולם הזה הרי הם „כאילו...“ מעבירים מעלת הטרקלין אל הפרודור.

אך אין מובן:

(א) כיצד ייתכן שיעקב אבינו, אחד מהאבות אשר „הן הן המרכבה“, שכל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עולם־הזה ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם⁵ „יעביר“ כביכול את חשיבות ה„טרקלין“ אל ה„פרודור“ (העולם הזה)? ובמיוחד כאשר הוא היה „שלימו דאבהן (=מושלם שבאבות)“⁶.

(ב) לפי פירוש זה יוצא, ש„מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה“ איננו ענין רצוי, ואילו מלשון חז"ל „לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה“ נראה, שהטענה כלפי הצדיקים היא רק שעליהם להסתפק בעולם הבא, אך לא על כך שעצם הענין של „ביקש יעקב לישב בשלוה“ הוא פסול.

מכך מובן, שברצותו „לישב בשלוה בעולם הזה“ לא רצה יעקב שלוה גופנית וגשמית, אלא שלוה רוחנית בדומה לעולם הבא ש„אין בו לא אכילה ולא שתייה... אלא צדיקים יושבין... ונהנים מזיו השכינה“⁷. והטענה של „לא דיין...“ טוענת, שדי להם בכך ש„שלוה“ זו היא „מתוקן להם לעולם הבא“, ואילו בעולם הזה יש לנצל כל רגע לעבודה ולא ל„שלוה“, כמאמר חז"ל⁸: היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.

אך בנוסף לכך שענין זה דורש הסבר (מהו המצב של „לישב בשלוה בעולם הזה“ בדומה לעולם הבא?) הרי אין מובן: אם בעולם־הזה צריכה להיות עבודה, ולא „שלוה“, כיצד ייתכן ש„ביקש יעקב לישב בשלוה“? הן עבודתו של יעקב היתה בודאי שלא על מנת לקבל פרס, ואף לא למען שכר רוחני, כל מבוקשו היה לקיים את רצון ה'!

(ג) הלא לאחר סיומו של „רוגזו של יוסף“ נאמר „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה“⁹ – ישב בשלוה בעולם הזה!?

ב. משמעות בקשת יעקב „לישב בשלוה“

עיקר ההסבר לכך הוא⁹:

המשמעות של „ביקש יעקב לישב בשלוה“ איננה שהוא ביקש את השלוה כמטרה בפני עצמה, אלא כדי להשלים את תכלית עבודתו הרוחנית, כדי למלא רצון קונו¹⁰.

בדומה ללשון הרמב"ם על הבקשה לימות המשיח, שהיא כדי ש„ימצאו להם מרגוע וירבו ברכמם“¹¹.

והטענה „לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם

(1) פרש"י ריש פרשתנו (ועוד נדרש בו)*. וראה בר"פ פ"ד, ג.

(2) כ"ה גם בבחי' פרשתנו עה"פ (ועד"ז הובא במבוא לתנחומא (באבער) מכ"י דתנחומא ע' 128 אות יג). אבל בר"ד: השטן בא ומקטרג. אבל גם שם צריך לומר שאינו רק קטרוג – ראה מפרשים שבהערה 3.

(3) ראה עקידה שער ל'. יפ"ת לבר"ד שם. וביפ"ת השלם. כלי יקר עה"פ. ועוד.

(4) בר"ד פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

(5) תניא פכ"ג.

(6) חז"א (ס"ת) קמו, ב.

(7) ברכות יז, א. רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב.

(8) עירובין כב, א. וש"נ.

(9) ר"פ ויחי.

(9*) ראה גם לקו"ש ח"ל ע' 176 ואילך.

(10) להעיר מיפ"ת השלם שם: ומ"מ יעקב אבינו לא ה' מבקש השלוה אלא לתכלית טוב כדי שיגדל שמו בגוים ויהיו דבריו נשמעים לקראו בשם ה' ולהיטיב בעולם לעשות צדקה ומשפט כו'.

(11) הל' תשובה ספ"ט. וראה הל' מלכים ספ"י. פיהמ"ש הקדמה לפ' חלק. יד הל' תשובה רפ"ט.

(* בדפוס ראשון דרש"י ליתא אבל איתא בדפוס שני ובכתי"ו רש"י ובכל הדפוסים שלאחריו.)

שהמצוה עצמה היא הסיבה לשכר¹⁹?

ד. שני הניגודים בטעמי המצוות

בדומה לשני הניגודים הללו שבשכר המצוות, נמצאים גם שני דברים הפכיים בטעמי המצוות:

רצונו של הקב"ה במצוות²⁰ (כולל רצונו במצוות מסוג של „עדות“ ו„משפטים“, שיש להן טעם שכלי) הוא רצון שמעל לטעם ושכל²¹, והימצאותם של טעמים שכליים למצוות רבות נובעת מכך שהרצון למצוות ירד ונתלבש בחכמה ובשכל²².

אך מצד שני מובן, שהתלבשות רצון זה בטעם קשורה²³ בשלימות הרצון עצמו²⁴.

ה. ההסבר לניגודים אלה

ויש להסביר זאת כך:

שלימות רצון ה' במצוות היא, שמקיים המצוות, בכל מצב ומעמד שבהם הוא נתון, יכיר בטובתה ובנתיצותה של המצוה. לפיכך „התלבש“ הרצון למצוות בטעם, ולפיכך הוא מביא שכר, כדי שגם נער קטן (ברוחניות), כלשון הרמב"ם²⁵, יוכל להכיר בתועלתה של המצוה.

19 ואפילו את"ל (וראה עוד"ו לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 272) שדוקא עי"ו (שהשכר מוסב מהמצות) השכר הוא בתכלית השלימות – מ"מ, מכיון שהמצות מצד עצמן הן ענין לעצמן שהוא נעלה באי"ע מענין השכר, אין שייך לומר שבמצוות (שהן העיקר) יתחדש ענין (שהיה באופן שיהיו סיבה להשכר) בכדי שהשכר (ובפרט שהוא רק ענין צדדי) יהי בשלימות. ועכצ"ל שזה נוגע גם לשלימות המצוות, כדלוקמן סי"ה.

20 המשך תרס"ו ע' נד. טו. וראה גם לקו"ת שלה מ, א. ובכ"מ. וראה גם לקו"ש ע"ה ע' 230 ואילך ובהמצוין שם. 21 ולא רק שאין זה מושג שבכל שלנו, אלא שהוא רצון עצמי שאין טעם לרצון זה כלל, ועד שאין לו גם „טעם כמוס ונעלה“ (המשך תרס"ו ע' עו).

22 ולכן, גם הקיום, דמשפטים צ"ל בדרך קבלת עול מצד הציווי שבהם, וכנהנסח בברכת כל המצוות, „רצונו“. 23 ולכן בכמה מצוות החוקים יש טעם (ראה חינוך מצוה צב. תקנא.) ולהעיר שהפילו בנוגע לפרה אדומה אמרו רז"ל (במדב"ר פי"ט, ו) „לך אני מגלה טעם פרה“ – אלא שהטעמים ד„חוקים“ שונים מהטעמים ד„עדות“ ו„משפטים“ ואכ"מ.

24 דאל"כ, מכיון שהרצון שבמצוות הוא רצון עצמי דעצמותו ית' – למה יתלבש בטעם שלמה ממנו באי"ע. 25 פיה"מ הקדמה לפ' חלק.

לעולם הבא“ טוענת שאז עדיין לא יכול היה יעקב לקבל את ה„שלוה“, ולפיכך היה עליו להסתפק בכך שהיא תגיע שכשר בעולם הבא. אך ע"י ש„קפץ עליו רוגונו של יוסף“ התעלה יעקב, ויכול היה להשיג „שלוה“ הדומה, כאמור לעיל, לגילוי האלקות שבעולם הבא, גם בעולם הזה. ואכן, מוצאים, ששבע עשרה שנות חייו האחרונות היו באופן של „ויחז יעקב“ – שנות „שלוה“ בעולם הזה¹².

ג. שני הניגודים שבשכר על קיום מצוות

כדי להבין זאת, יש להקדים ולומר שבשכר המצוות קיימים שני דברים מנוגדים:

אין תכליתן של המצוות¹³, שעל ידן יושג ענין אחר, כגון קבלת שכר וכדומה, אלא קיום המצוה עצמה: שכר מצוה – מצוה¹⁴.

קבלת שכר על מצוה היא מפני „שאינ¹⁵ הקב"ה מקפח שכר כל בריה“ וכו'.

אך יחד עם זאת, אין השכר שנותן הקב"ה על קיום המצוות דבר שאין לו שום קשר למצוה, אלא הוא תוצאה של המצוה עצמה¹⁶. בלשון אדמו"ר הזקן¹⁷: הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה, עד ש„משכרה נדע מהותה“¹⁸.

צריך איפוא להבין: אם קבלת השכר על קיום מצוה היא בגלל סיבה צדדית (מפני ש"אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה"), שאיננה מטרת המצוה, מדוע ניתן השכר באופן

12 ראה חז"א רטו, ב: כד יוסף אתפרש מני' כדן אתקיים לא שלותי כו'. ובביאורו"ש שם (לא, ב): וכמאמרז"ל ביקש יעקב לישב בשלוה על אשר כבר הניח ה' לו מכל צרותיו וע"י יוסף צדיק יסוד עולם ביקש לישב בשלום ושלוה כו' אך קפץ עליו רוגונו דיסוף כו'. ובזוהר שם מסיים: הא לך שבע עשרה שנה אחרנין בעונגין ותפנוקין והנאות וכסופין הה"ד ויהי יעקב גו'. ובביאורו"ש שם בסוף העמוד: וז"ש בעינוגין ותפנוקין כמו נתיגין מיוז כו'. ועיין לקוטי לוי"צ להזוהר שם (ושם טה"ד בציון הע' [במקום „שם“ צ"ל קפד, רע"א]).

13 לקו"ת ראה כה, ד ואילך. לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 243 ואילך. חט"ו ס"ע 265 ואילך.

14 אבות פ"ד מ"ב. 15 מכילתא (ורש"י) משפטים כב, ל. ומסיים: אם חל' כך אדם לא כש"כ.

16 ראה של"ה יב, א ואילך. 17 תניא רפ"ל"ו. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 137

הערה 24 ובשנה"ג שם. 18 תניא פל"ט (נג, א).

„שלום רב לאוהבי תורתך“, למרות שלגבי התורה מתאים יותר, לכאורה, הביטוי „לומדי תורתך“, מפני שכדי להגיע ל„שלום רב“ שהתורה מביאה, אין די בלימוד התורה בלבד, אלא דרושה אהבת התורה. יתר-על-כן: אהבת התורה איננה צריכה לנבוע רק מחשיבות ומעלת התורה עצמה, אלא בעיקר מכך שהיא „תורתך“ – מצד נותן התורה.

יש להבין: הפסוק „שלום רב לאוהבי תורתך“ מובא בגמרא³² כהוכחה לכך ש„תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם“. וקשה: אם לצורך „שלום רב“ דרושה דוקא אהבת התורה, מדוע מודגש הדבר בפסוק המהווה הוכחה – „שלום רב לאוהבי תורתך“, ואילו במאמר עצמו³³ „תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם“ (שאף בו מדובר על „מרבית שלום“, ולא על שלום רגיל) נאמר הביטוי „תלמידי חכמים“, אשר פירושו הוא: אנשים הלומדים את התורה?

ההסבר לכך הוא: הפסוק „שלום רב לאוהבי תורתך“ אינו מובא בגמרא רק כדי לשמש הוכחה לכך ש„תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם“, אלא גם כדי להוסיף ענין אחר: שהעולם כולל גם תלמידי חכמים. כלומר, על ידי כך שתלמידי חכמים גורמים לריבוי שלום בעולם, זוכים גם הם³⁴ ל„שלום רב“ אפילו ביחס אליהם, „שלום“³⁵ מסוג הנעלה יותר מן ה„שלום“

(32) ברכות בסופה. וש"נ.

(33) וכן בהרא"ה אה" מהפסוק „וכל בניך למודי ה' רב שלום בניך“ שהוא כברכת שם – אף שגם בו נאמר „ורב שלום“ – נק' „בניך“ („א, אל תקרי בניך אלא בוניך“) שמורה על תלמידי חכמים* הלומדים תורה, ואין מוזכר בזה הענין ד„אוהבי תורתך“.

(34) משא"כ בפסוק „ורב שלום בניך“ – עיקר הענין (דשלום) הוא בנוגע לפעולתם בעולם, שלכן נק' בנאים לפי שעוסקים בבנינו של עולם (שבת שם).

ולהעיר מספרי נשא (ו, כו) ובבבב"ר פ"א, ז: גדול השלום שניתן לאוהבי תורה שנאמר שלום רב גו' גדול השלום שניתן ללומדי תורה שנאמר שלום רב גו' גדול

(35) וי"ל שוהו הפירוש ד„שלום רב“, די"ל ד„רב“ הוא שם התואר ד„שלום“, שמורה שהוא בח' בל"ג וסוג אחר. משא"כ בהשלום הנעשה בעולם נאמר „ורב שלום“, „מרבית שלום בעולם“ – שהוא ריבוי בכמות (בהתפשטות) ולא סוג אחר. ראה ד"ה שלום רב שם בתחלתו.

(* כמדומ' (שבת קיד, א) מאי בנאים כו' אלו תלמידי חכמים.

1. המעלה האמיתית יתגלה רק לעתיד לבוא

אך כיוון שאין לנבא ערך כלל לגבי הבורא, תבוא מעלה זו במצוות, שהן טובות לכל הסוגים והדרגות מפני שהן טובות בעצם מהותן והן שיא השלימות, לידי גילוי אצל האדם המקימן, רק לעתיד לבוא, שאז יתגלה הרצון והתענוג האמיתיים שבמצוות, שהם נעלים מטעמים²⁶ ומשכר (ועד לענין של „נחת רוח לבורא“²⁷).

ואצל צדיקים גדולים הזוכים ל„עולמך תראה בחיך“²⁸, קיים גילוי זה גם בעבודתם בעולם הזה – בקיום המצוות על ידם בעולם הזה מתגלה עצם הרצון והתענוג שבמצוות²⁹.

2. שני התנאים לגילוי רצון ה' האמיתי

כדי שעצם הרצון והתענוג של ה' במצוות יוכלו לבוא לידי גילוי בעבודה הרוחנית של האדם, נדרשים שני תנאים:

(א) התבטלות מוחלטת, שהעבודה תיעשה לגמרי שלא על מנת לקבל פרס, ולא למען שכר רוחני, אלא רק כדי למלא רצון קונו.

(ב) שעבודה זאת, כדי למלא רצון קונו, תהיה מציאותו האמיתית של העובד. כלומר, שרצונו ותענוגו של האדם העובד הוא הרצון והתענוג של הקב"ה.

שני ענינים אלו רמוזים בפסוק³⁰ „שלום רב לאוהבי תורתך“, כדלהלן.

3. פירוש אדמו"ר הרי"צ לפסוק „שלום רב לאוהבי תורתך“

כ"ק מו"ח אדמו"ר מסביר³¹ למה נאמר

(26) המשך תרס"ז ע' לו. ס"ע עו ואילך. ובכ"מ.

(27) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ב ורפס"ו. לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 245.

(28) ברכות יז, א.

(29) והטעם שצ"ל ענין זה (שצאל צדיקים גדולים יאיר בעבודתם בעה"ז הנח"ד לבורא) – כי דוקא עיי"ז נתגלה שהרצון שבהמצוות הוא הרצון דעצמותו ית' (כי באם הגילוי ה' רק בעה"ב (ובעוה"ז מוכרח הוא להיות בהעלם) הרי זה עצמו הוכחה דאי"ז הרצון דעצמותו ית' שאינו מוגדר באיזה גדר חו" (וט"ד המבואר בלקו"ש שם ע' 245 לענין גילוי העצמות בעה"ב). [ב].

(30) תהלים קיט, קסה.

(31) ד"ה שלום רב תש"ד בסופו.

מתבצע באמצעות קיום המצוות בדברים גשמיים³⁷. ומדוע הם נקראים, אפוא, „אוהבי תורתך“, ומייחסים אותם דוקא לענין של תורה? הדבר יובן לפי ההסבר של אדמו"ר הזקן³⁸ על היתרון הקיים בהתבטלות אשר בהתעסקות בתורה על פני ההתבטלות אשר בקיום המצוות: התבטלות האדם ב„עשיית המצוות“ היא „כעבד המקיים מצוות המלך ועושה דבריו“, ואילו ההתבטלות בהתעסקותו בתורה היא באופן ש„דבר ה' זו הלכה... היא המדברת מתוך גרונו“, ולפיכך, „מאן מלכי רבנן“ – אין הוא בדרגת עבד הנשמע למלך, אלא כל ישותו היא ה„מלך“.

לפי זה יש לומר, שהסיבה לכך שהם נקראים „אוהבי תורתך“, למרות שניקח חיותם היא בקיום המצוות בגלל התבטלותם לרצון ה' – „דירה בתחוננים“, היא מפני שקיום המצוות על ידם נעשה בהתבטלות מוחלטת, בדומה להתבטלות שבלימוד התורה. כלומר, הם אינם מקיימים את המצוות באופן של קיום רצון ה' על ידם „כעבד המקיים מצוות המלך“, אלא כל מציאותם היא היותם „מרכבה“ שבאמצעותה מתבצע רצון ה', והדבר נעשה אצלם מאליו – „מנפשי כרע“³⁹.

ודוקא בזכות התבטלות מוחלטת זו הם זוכים ל„שלוש רב“ – „נחת רוח לבורא“.

י. שני הפירושים ל„וישב יעקב“ – והשלמתם זה את זה

ענין זה רמוז גם משני הפירושים ל„וישב יעקב בארץ מגורי אביו“, של הרב המגיד ושל אדמו"ר הזקן (אשר לשניהם יש קשר מיוחד לפרשת וישב, שהרי פטירת המגיד היתה ביום שלישי לפרשת וישב, י"ט כסלו תקל"ג, ויציאת אדמו"ר הזקן לחירות היתה ביום שלישי לפרשת וישב, י"ט כסלו תקנ"ט⁴⁰), כדלהלן:

פירושו של הרב המגיד הוא⁴¹: „וישב יעקב

שהם מביאים לעולם, כפי שיוסברו הדברים להלן:

השלוש האמיתי (”שלוש רב“) איננו רק שההתנגדות מנוצחת ונעשה שלום, אלא שאין קיימת כלל מציאות מנוגדת, ואז יש שלום ממילא. אופן זה של שלום קיים רק אצל עצמותו יתברך. כיוון שהוא איננו מוגבל באמת, ואין לו שום הגדרות, הרי לא תיתכן מציאות המנוגדת והפכית לו.

וזהו התוספת של הפסוק „שלוש רב לאוהבי תורתך“ על המאמר „תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם“:

כוחם של תלמידי חכמים להשכיח שלום בעולם – לאחד שני הפכים: את העולם, שהוא „מעלים“ ומתנגד לאלקות, ואת האלקות – בזכות ה„שלוש רב“, השלוש האמיתי, הנמצא בתורה, ששורשו בעצמותו ית' [כאמור לעיל שהתורה והמצוות הם הרצון והתענוג של עצמותו ית'].

וע"י כך שתלמידי חכמים גורמים לשלום בעולם, בזכות השלוש האמיתי שבתורה, נגרם גם אצלם „שלוש רב“ בהתאם לדרגתם – מתגלה אצלם הרצון והתענוג של עצמותו יתברך, אשר קיימים בתורה.

וכיוון שכדי לזכות לגילוי זה דרושה עבודה מתוך התבטלות מוחלטת כלפי ה' (כדלעיל בסעיף ז'), לעבוד כדי למלא רצון קונו, יש צורך בענין של „לאוהבי תורתך“, שאהבתם והתמסרותם לתורה, כולל לימוד שמביא לידי מעשה³⁶, איננו נובע מן החשיבות והמעלות שבתורה עצמה, אלא מפני שהיא תורתך – מצד נותן התורה.

ט. התבטלות צדיקים אלה בקיום המצוות היא כהתבטלות בלימוד התורה

אך עדיין צריך להבין: אם העבודה של „אוהבי תורתך“ היא רק כדי למלא רצון קונו, צריך לנבוע מכך, שיהיה להם רצון וחשק רב יותר לקיום המצוות מאשר ללימוד התורה, מפני שעיקר רצון ה' (”דירה בתחוננים“)

(37) עיין תניא רפ"ז ש„תכלית השלימות הזה“ וקאי א„דירה בתחוננים“ דרפ"ז) תלוי בעשיית המצוות. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 112 הערה 56.

(38) תו"א פירשנו כו, ב. ולהעיר מתניא פכ"ג.

(39) ירושלמי הובא בתו"ה עי"ן – שבת ק"ה, ב.

(40) היום יום י"ט כסלו.

(41) אר"ת ית, סע"א.

(36) קדושין מ, ב. ב"ק יז, א.

הניצוצות שבשבי ובמצרים ("צרת") של לבן ועשו.

ויעקב לא רצה זאת בשביל עצמו, אלא כיוון שהדבר קשור לשלימות המטרה שבעבודה זו. הענין של "ביקש יעקב לישב בשלוה" קשור להסבר על "מגורי אביו" הוא "בירר" את הניצוצות הנמצאים ב"ארציות", כפירוש המגיד, ועשה זאת באופן של התעסקות בתורה, כפירוש אדמו"ר הזקן, כיוון שזוהי המשמעות של "אוהבי תורתך", שהם "כלי גילוי", "שלום רב", כמוסבר לעיל.

יב. כך יובן מדוע דוקא יעקב "ביקש לישב בשלוה" בעולם הזה

לפי כל האמור לעיל, יובן גם מדוע היה הענין של "ביקש לישב בשלוה" בעולם הזה דוקא אצל יעקב, ולא אצל אברהם ויצחק (כפי שנראה בפסוק "בארץ מגורי אביו", שאצל "אביו" היה הענין של "ארץ" – עולם הזה, באופן של גירות – "מגורי"⁴³).

עבודתם הרוחנית⁴⁴ של אברהם ויצחק (קו הימין והשמאל) היתה בעיקר "בבחינת יחודים עליונים שבאצילות", ואילו יעקב (הקו האמצעי), שהוא "מברית מן הקצה לקצה" – מן הקצה העליון ביותר לתחתון ביותר – פעל בעבודתו גם למטה.

לפיכך היה דוקא אצלו הענין של "וישב יעקב בארץ מגורי אביו, ונכללים בכך שני ענינים: (א) עבודתו "בארץ" היתה באופן של "וישב" – לא כאברהם ויצחק שעבודתם היתה בעיקר באצילות, ועבודתם "בארץ" היתה באופן של גירות. (ב) באמצעות העבודה של "וישב יעקב... בארץ" היה יכול (ולפיכך "ביקש"), להגיע ל"לישב בשלוה" גם בעולם הזה – להשיג את גילוי עצם הרצון והתענוג של עצמותו יתברך⁴⁵, שהם דוקא, "דירה בתחתונים".

בארץ" – ירדתו של יעקב, ממדרגתו העליונה מאד ולישב בארץ בארציות" היא מפני "מגורי אביו", כדי לאסוף ("מגורי לשון אסיפה וכניסה, כמו אוגר בקייץ") את ניצוצות הקדושה שב"ארץ", ולהכניסם ולהעלותם לעילא".

לפי פירוש זה יוצא ש"וישב יעקב בארץ מגורי אביו" מדבר על עבודה הכרוכה בקיום מצוות בדברים גשמיים ("ארץ"):

אדמו"ר הזקן מסביר⁴² פסוק זה כך: "מגורי" – גם מלשון "יראה" וגם מלשון "אוצר" (כמו "מגורה מליאה פירות שהוא כלי שאוצרין לתוכו"), "אביו" – מכון ל"חכמה עילאה". "מגורי אביו" – יראה עילאה שהיא אוצר וכלי ("מגורי") לחכמה עילאה ("אביו").

והוא מסביר, ש"בארץ מגורי אביו" מדבר על התעסקות בתורה, ולא על קיום המצוות.

לפי האמור לעיל, (סעיף ט') בענין "אוהבי תורתך" יש לומר ששני פירושים אלה אינם שונים אלא משלימים זה את זה.

פירוש המגיד מסביר מה היה עיקר עבודת יעקב: הוא ירד כדי "לישב בארץ בארציות", כדי לאסוף את הניצוצות הנמצאים שם ולהעלותם.

ואדמו"ר הזקן מוסיף על כך, שגם עבודה זו נעשתה אצלו מתוך התבטלות מוחלטת, בדומה להתבטלות שבלימוד התורה.

יא. ההסבר למדרש לפי שני הפירושים שלעיל

ההסבר שהובא לעיל על "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" לפי שני הפירושים של המגיד ושל אדמו"ר הזקן, קשור למאמר חז"ל, שהובא בתחילת השיחה, על "וישב יעקב...". – "ביקש יעקב לישב בשלוה":

אין כוונת המדרש ב"ביקש יעקב לישב בשלוה", שיעקב רצה "לנוח" מ"צרת עשו" ומ"צרת לבן", אלא, שיתגלה ה"שלום" וה"שלוה" הנגרמים על-ידי עבודתו בכירור

43) ראה כלי יקר עה"פ. ומפרשי המדרש שבהערה 3.

44) ראה ביארה"ו ויחי כט, ג. ל, ג. ובכ"מ.

45) להעיר מסד"ה וישב תרע"ה (בהמשך תער"ב).

42) תו"א שם.

יוצא מכך, שההתיישבות האמיתית „בארץ מגורי אביו“, הירידה „לישב בארצות“ ולא יסוף ניצוצות הקדושה הנמצאים למטה מטה, נעשתה רק באמצעות ירידת יוסף למצרים. וכיון ש„אלה תולדות יעקב יוסף – יוסף הוא אשר הוריד למטה את עניני יעקב“⁴⁸, יוצא, שבאמצעות ירידת יוסף למצרים פעל יעקב בארצות התחתונה ביותר.

וכיון שהענין של „לישב בשלוח“ – גילוי התענוג של עצמיות ה' – נחת רוח לבורא – כרוך דוקא בעבודה של „וישב“ – „בארץ“, בארצות של העולם הזה, לפיכך לא התגלה הענין של „לישב בשלוח“ בפועל אפילו לאחר עבודת הברורים אצל לבן ועשו.

רק לאחר „רוגזו של יוסף“, שבכך נגרמה ירידה וביורר למטה במצרים, לא רק במקום אלא גם בדרגת העבודה, בהיותו שלא ברשות עצמו, רק אז זכה יעקב „לישב בשלוח“ בפועל.

(ממאמר ד"ה שלום רב תשל"ח*)

ג. יעקב היה ברשות עצמו, יוסף – עבד

אך למרות זאת לא הגיע יעקב באמצעות עבודה זו לענין של „לישב בשלוח“ (והוא רק „ביקש“ זאת⁴⁵). הוא הגיע למצב של „לישב בשלוח“ בפועל רק לאחר „רוגזו של יוסף“.

עיקר ההסבר לכך הוא:

עבודת הברורים של יעקב היתה באופן שגם בהיותו בבית לבן לא היתה ללבן שליטה עליו – לבן התחנך אליו: הגידה לי מה משכורתך, אם נא מצאתי חן בעיניך, נקבה שכרך וכדומה⁴⁶, וכך גם לגבי עשו. ואילו כאשר יוסף „הורד מצרימה“. הוא היה עבד אצל פוטיפר, ואף „ויתנהו אל בית הסהר“⁴⁷, וגם לאחר-מכן: בהיותו משנה למלך הוא לא היה ברשות עצמו, אלא משנה, כביכול, לפרעה – עליו לקבל ממנו רשות וכו'.

48 ראה בארוכה בביאור ויחי כט, ד ואילך. ועוד.
* נדפס בשלימותו בסה"מ מלוקט ח"ב עקצט.

46 יוצא כט, טו, ל, כזכת.
47 פרשתנו לט, כ.

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויהי שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא

יחי אדוננו מזרנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד

הוספה

בשורת הגאולה

ח.

„אלה תולדות יעקב יוסף“¹ – רומז על ההוספה בהתגלות והפצת תורת חסידות חב"ד ע"י רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו של רבינו הזקן, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו, שאצלו היתה הדגשה מיוחדת בהענין ד"יוסף ה' לי בן אחר"², לעשות מ"אחר" „בן"³, ובהדגשה יתירה בכואו לחצי כדור התחנות (ע"ד ובדוגמת ירידת יוסף למצרים), שע"ז נעשה הגילוי דתורת החסידות (ביחד עם הפצת התורה והיהדות) בכל העולם כולו, גם בתחנות שאין תחנות למטה ממנו.

ובזה ניתוסף עוד יותר באופן ד"פרצת עליך פרץ"⁴ – במשך הארבעים שנה שבהם „קאי איניש אדעתי דרבי"⁵, באופן ד"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁶ – שהפצת המעיינות חוצה נעשית באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁷, עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל, פריצת כל הגדרים, שלכן, מוכנים כבר לביאת משיח צדקנו, „פרץ זה משיח, שנאמר⁸ עלה הפורץ לפניהם"⁹.

* * *

בי"ט כסלו דשנה זו מלאו קצ"ב שנה להגאולה די"ט כסלו בפעם

(1) וישב לו, ב.

(2) ויצא ל, כד.

(3) ראה אוה"ת עה"פ.

(4) וישב לה, כט.

(5) ע"ז ה, רע"ב.

(6) תבוא כט, ג.

(7) ויצא כח, יד.

(8) מיכה ב, יג.

(9) אגדת בראשית ספס"ג. וראה גם ב"ר ספפ"ה (ובפרש"י): „זה רבה על כל הפריצים ממך

יעמוד (משיח שנאמר בו) עלה הפורץ לפניהם”.

הראשונה (ה'תקנ"ט-ה'תנש"א), שמספר קצ"ב הוא (א) אותיות "קבץ", שמרמז שכבר נסתיימה¹⁰ העבודה בזמן הגלות בקיבוץ ואסיפת הניצוצות (שבשביל זה הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות) שבכל העולם כולו (עם כל פרטי השינויים שבהם - קבץ שנה, מלשון שינוי, שכוללת כל השינויים האפשריים¹¹), וגם (ב) "קצב" - מלשון קצבה והפסק, ו"קצב שנה", קצבת זמן, היינו, שכבר נפסק ונקצב ונסתיים הזמן (וכל עניני העבודה שפעלו בזמן זה) דהפצת המעיינות חוצה שהתחיל ב"ט כסלו לפני קצ"ב שנה, ומוכנים כבר לקיום ההבטחה שכשיפוצו מעינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא.

וזהו א' הטעמים להדפסת ספר התניא (תושב"כ¹² דתורת חסידות חב"ד) בהוצאה חדשה (ובפורמט גדול) וחלוקתו לכאו"א מהאנשים והנשים והטף בקשר ובשייכות ל"חג הגאולה י"ט כסלו קצב שנה"¹³ - כדי להדגיש בפועל ובגלוי לעיני בשר שלימות העבודה דיפוצו מעינותיך חוצה במשך קצב שנה, סוף זמן הגלות, "קץ¹⁴ הימים" ("קץ דשמאלא", סוף הגלות), ותיכף ומיד באים ל"קץ הימין" (קץ הגאולה).

(משיחות ש"פ וישב, כ"א כסלו תנש"א)

10) "קבץ" - לשון עבר, ולא "קובץ" (בתוספת וא"ו) בלשון הוה (שיכול להמשך עוד ו' חדשים).

11) עבוה"ק ח"ד פי"ט. אוה"ת מקץ שלה, סע"ב. ועוד.

12) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' רסא ואילך. וש"נ.

13) כפי שנדפס ע"ג השער דספר התניא.

14) ראה זח"א נד, סע"א. ר"פ מקץ. איכ"ר פ"ב, ו - הובא ונת' באוה"ת ר"פ מקץ.

נג.

מ'האָט גערעדט מערערע מאָל לאַחרונה און בפרט אין דער לעצטער צייט, אַז לויט אַלע סימנים איז אונזער דור דער לעצטער דור פון גלות ובמילא דער ערשטער דור פון גאולה, וואָרום מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע עניני העבודה און מ'שטייט שוין גרייט צו דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל (וכמה פעמים), אַז לויט אַלע סימנים האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע בירורים, איז מובן פאַרוואָס מ'האַלט שוין באַ דער גאולה.

* * *

ועוד והוא העיקר: די הכרה והודאה ונתינת שבת לה' אויף די נסים וואָס ער טוט, איז נוסף אויף אַן ענין של הכרת טובה – איז דאָס נוגע צו ביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, ווי די גמרא זאָגט¹: „ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח . . אמרה מדת הדין לפני הקב"ה . . חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו²) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח".

עפ"ז איז מובן בעניננו, אַז פרסומי ניסא פון די נסים וואָס דער אויבערשטער טוט בזמננו – איז נוגע צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

דערפון האָט מען אַרויס אַ הוראה עיקרית:

וויבאַלד מ'האַלט שוין נאָך אַלע ענינים, און די גאולה איז נאָך ניט געקומען – איז אַ דבר נכון ביותר צו טאָן אין דעם ענין פון „פרסומי ניסא", צו מפרסם זיין באַ זיך און ביי אַנדערע, ובכל מקום ומקום – די

(1) סנהדרין צד, א.

(2) פרש"י שם.

הוספה / בשורת הגאולה

נסים וואָס דער אויבערשטער טוט מיט אונז, וויסנדיק אַז דערמיט איז פאַרבונדן די גאולה האמיתית והשלימה!

(משיחות ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת תשנ"ב)

דובר פעמים רבות לאחרונה ובפרט בזמן האחרון, כי ע"פ כל הסימנים, דורנו הוא הדור האחרון של הגלות, ובמילא הדור הראשון של הגאולה, שהרי כבר סיימו את כל עניני העבודה וכבר עומדים מוכנים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ותיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל (וכמה פעמים), שלפי כל הסימנים, כבר סיימו את כל הבירורים, הרי מובן מדוע מצויים אנו כבר בזמן הגאולה.

ועוד והוא העיקר: ההכרה וההודאה ונתינת השבח לה' על הניסים שהוא עושה, נוסף על היותם ענין של הכרת טובה – ה"ז נוגע גם לביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, כפי שהגמרא אומרת¹: „ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח . . אמרה מדת הדין לפני הקב"ה . . חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו²) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח".

עפ"ז מובן בעניננו, שפרסומי ניסא של הניסים שעושה הקב"ה בזמננו – הרי זה נוגע להבאת הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

ומזה מתקבלת הוראה עיקרית:

מאחר שכבר עומדים לאחרי כל הענינים, והגאולה עדיין לא באה – דבר נכון ביותר הוא לעסוק בענין של „פרסומי ניסא", לפרסם אצל עצמו ואצל הזולת, ובכל מקום ומקום – את הניסים שהקב"ה עושה עמנו, מתוך ידיעה שבזה קשורה הגאולה האמיתית והשלימה!

נד.

האמור לעיל שייך במיוחד לתקופתנו זו – שהתקוה והאני מאמין בכל יום שיבוא היא ביתר שאת וביתר עז, ועד שנראה במוחש הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

המצוה שיש לה סגולה מיוחדת לקרב את הגאולה, היא, מצות הצדקה – „גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה”¹.

ומזה מובן שיש להוסיף עוד יותר במצות הצדקה, ומה טוב שההוספה בצדקה תהי' תיכף ומיד, כדי שגם הגאולה (שבאה ע"י מצות הצדקה) תבוא תיכף ומיד.

ובפרט שכיון ש„אין גו' אתנו יודע עד מה”², הרי יתכן שהדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה אינו אלא נתינת מטבעות אחדות לצדקה!...

ובלשון הרמב"ם³ – פס"ד להלכה – „צריך כל אדם שיראה עצמו . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה”, היינו, שפעולתו של יהודי אחד, מבוגר או ילד, שנותן פרוטה אחת לצדקה, גורמת לו ולכל העולם „תשועה והצלה” דגאולה האמיתית והשלימה. (משיחת נר א' דחנוכה תשנ"ב – במעמד „פרסומי ניסא” עולמי)

(1) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ו.

(2) תהלים עד, ט.

(3) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.